

GRATAE POSTERITATI SIGISMUNDVS LIBER BARO IN HERBERSTAIN NEYBERG & GUETTENHAG, PRIMARIUS DUCATUS CARINTHIAE HAEREDITARIUSQ; & CAMERARIUS & DAPIFER &c. IMMUNITATE MERITORUM ERGO DONATUS, ACTIONES SUAS A PUERO AD ANNUM VSQ; AETATIS SVAE SEPTUAGESIMUM QUARTUM, BREVI COMMENTARIOLO NOTATAS RELIQUIT.

Žiga Herberstein

Gratae posteritati
(Ljubemu zanamstvu)

nostros aggressi, postremo etiam caedes ingens est consequuta, impedimenta & tormenta simul omnia amissa, & Ister Christiano sanguine decoloratus.

GWilhelmus Rogendorffus fatali magis casu quam culpa sua hic laudem prudenter fideliter & fortiter gestarum rerum. Deinde etiam breui vitam amisit.

ITA Buda in manus Turcae peruenit, in cuius castra ad veterem Budam posita cum Nicolao Comite de Salmis, à Rege nostro missus, Septembri Mense veni. Persuasum ibi barbaro, ne longius hostiliter progrediretur. Pestilentia tum multa loca in Hungaria, Austria, & Scythia per quae mihi redeundum erat, infecerat, saluus tamen vndiq; praesidio Dei nostri euasi.

Anno

AMBO NOS ORATORES TALI VESTE AD TVRCARVM IMPERATOREM MISSI.

Knjižnica Ivana Potrča na Ptuju hrani v zbirki knjižnih dragocenosti некоč znamenito, danes pa manj znano delo slovitega Žiga Herbersteina Gratae posteritati iz leta 1560.

Ptujski izvod Gratae posteritati je eden redkih ohranjenih koloriranih izvodov na svetu, posebno dragocenost pa mu daje dejstvo, da je bil nekdanji sestavni del bogate knjižnice družine Herberstein na Ptuju.

Herbersteinovo delo Gratae posteritati, izdano na Dunaju leta 1560, je druga izdaja (prva 1558) tega dela v latinščini. Posebej privlačna je zaradi bogatih ilustracij, med katerimi je šest celopostavnih portretov Žige Herbersteina.

Za vse bibliofile in poznavalce je Gratae posteritati odslej na voljo tudi kot faksimile. Na tak način ponujamo nova spoznanja o redkem in dragocenem delu ter omogočamo njegovo širšo dostopnost, saj se uvršča v sam vrh evropske knjižne dediščine.

Žiga (Sigmund) baron Herberstein

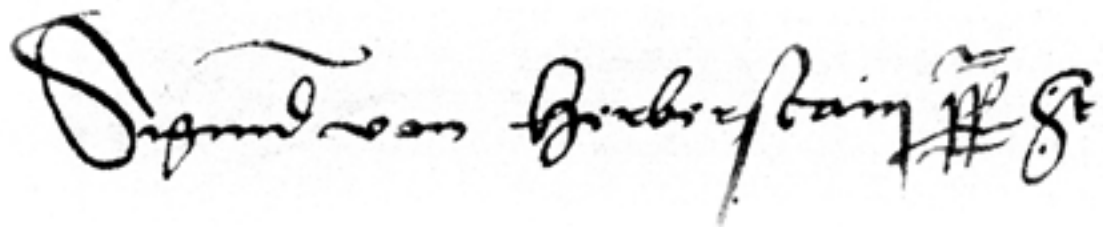
Rodbina Herberstein izvira iz gradu Herberstein ob reki Bistrici (Feistritz) blizu Gleisdorfa na avstrijskem Štajerskem in je v listinskem gradivu izpričana od konca 13. stoletja naprej. Herbersteini so bili že zelo zgodaj v službi Habsburžanov, kar jim je omogočalo, da so širili svojo posest v druge habsburške dedne dežele. Na današnjem slovenskem ozemlju so bili prisotni več stoletij in so pomembno sooblikovali slovensko zgodovino.

Najznamenitejši član te rodbine je Žiga (Sigmund) baron Herberstein (1486–1566). Humanist, poliglot, kozmopolit in diplomat je v službi cesarjev Svetega rimskega cesarstva iz dinastije Habsburžanov naredil sijajno kariero in močno pripomogel k družbenemu vzponu svoje rodbine.

Žiga Herberstein se je rodil 23. avgusta 1486 v Vipavi, očetu Lenartu in materi Barbari Jamski. Osnovno šolanje je opravil v rojstnem kraju, kjer se je tudi naučil slovenščine, študij pa je vpisal leta 1499 na dunajski univerzi. Po končanem šolanju se je sedem let posvečal vojaški karieri in se izkazal kot pogumen mož in dober strateg. Leta 1514 ga je v službo vzel cesar Maksimilijan I. Naslednja štiri desetletja je kot habsburški diplomat opravil kar 69 službenih potovanj v nemške dežele, na Dansko, Poljsko, Ogrsko, v Španijo, Rusijo, Švico, Italijo, Francijo, v vojaškem taboru pri Budimu pa se je srečal tudi s sultanom Sulejmanom Veličastnim, takrat prvim sovražnikom krščanskega sveta.

Dvakrat je Herberstein obiskal Rusijo oz. Moskovsko kneževino (1517, 1526), jo raziskoval in nato tudi prvi podrobno opisal v znamenitem delu Moskovski zapiski (1549). Knjiga je postala prava uspešnica svojega časa in bila kasneje še velikokrat prevedena in ponovno izdana.

Žiga Herberstein je dočakal visoko starost; umrl je na Dunaju 28. marca 1566 v osemdesetem letu starosti in je pokopan v tamkajšnji cerkvi sv. Mihaela.

Podpis Žige Herbersteina na listini iz leta 1514

Portret Žige Herbersteina v ceremonialnih oblačilih, ki mu jih je podaril sultan Sulejman Veličastni na pogajanjih leta 1541 (Gratae posteritati, 1560).

Gratae posteritati: vsebina in pomen

V zadnjem desetletju svojega življenja je Žiga Herberstein napisal več avtobiografskih del, a se je v zgodovino zapisal predvsem kot avtor Moskovskih zapiskov. Čeprav so ostala njegova druga dela manj poznana, imajo veliko dokumentarno vrednost in so pomemben vir za zgodovino 16. stoletja. Eno takih je tudi njegovo v latinščini napisano delo Gratae posteritati.

Naslovnica Gratae posteritati, ki jo krasi ročno kolorirani grb rodbine Herberstein.

Gratae posteritati iz leta 1560 je druga izdaja tega dela in eno od sedmih Herbersteinovih avtobiografskih del. Naslov lahko prevedemo kot Ljubemu zanamstvu ali Dragemu zanamstvu, iz njega pa je nedvoumno jasno, da ga posveča svojim potomcem in tistim, ki bodo za njim nosilci imena Herberstein, torej nečakom in pranečakom, kajti svojih otrok ni imel.

Delo je vsebinsko razdeljeno na tri dele. Po uvodnem nagovoru sledi kronološko in analitično zasnovan pregled Herbersteinovega življenja in dela. V njem podaja avtor v lapidarnih stavkih svoj življenjepis z navedbo poglavitnih nalog, ki jih je opravil v vojaških in upravnih službah in kot dostojanstvenik na dvoru ter na potovanjih pri raznih evropskih vladarjih, predvsem pa dvakrat v Moskoviiji in na turškem dvoru. Ob tekstu je Herberstein dodal portrete odličnih osebnosti svojega časa, pa tudi svoje portrete – večji del teh sta po njegovem naročilu izdelala odlična grafika Augustin Hirschvogel in Donat Hübschmann.

Augustin Hirschvogel, Portret cesarja Maksimilijana I., kolorirana jedkanica, 1548

Velik del knjige zajema obsežen pesniški del, ki je izrazito literaren in prinaša posvetilne pesmi in pisma v čast znamenitemu diplomatu, ki je bil sočasnim pesnikom predvsem iz dunajskega kroga tudi velik mecen. Med imeni avtorjev srečujemo vrsto tedaj slovečih pesniških imen, med njimi osebe, ki jih je cesar po humanistični šegi po vzoru starih Rimljanov za njihovo pesniško umetnost odlikoval tako, da jim je dodelil častni naslov "z lovorum ovenčanega pesnika" – poeta laureatus.

Ni naključje, da se je Herberstein odločil za latinsko izdajo svoje avtobiografije: če je hotel doseči čim širši krog bralcev, je bilo to nujno. Njegovo ciljno bralstvo so izobraženci, na kar kaže ne samo izbran jezik, ampak tudi prežetost besedila z različnimi reminiscencami na antiko in srednji vek, ki še dodatno ustvarjajo vtis razgledanega pisca, ki izhaja iz humanistične tradicije. Gratae posteritati je gotovo Herbersteinovo najbolj samopromocijsko delo, ki pa ima svojo pomembno dokumentarno vrednost in osvetljuje kar nekaj vidikov avtorjevega življenja, pa tudi tedanjega zgodovinskega dogajanja.

Faksimile in študijska izdaja Gratae posteritati

Zaradi izrednega zanimanja, ki ga je bilo delo Gratae posteritati deležno v javnosti, in zaradi potrebe po zaščiti izvirnika je Knjižnica Ivana Potrča Ptuj v sodelovanju z Umetniškim kabinetom Primoža Premzla leta 2014 izdala faksimile, ki ga spremlja obsežna študijska izdaja. Gre za znanstveno monografijo, ki vsebuje prevod dela v slovenski jezik (ki je tudi prvi prevod dela nasploh), komentar k prevodu in štiri spremne študije, ki z različnih vidikov osvetljujejo vsebino in pomen dela in prinašajo nova spoznanja o njegovem avtorju, nastanku dela in njegovi vsebini.

Avtor prevoda s komentarjem je dr. Matej Hriberšek, spremne študije pa so poleg njega prispevali še dr. Dejan Zadravec, dr. Polona Vidmar in dr. Jedert Vodopivec Tomažič.

Vsebina študijske izdaje:

dr. Matej Hriberšek

- Prevod dela Ljubemu zanamstvu (Gratae posteritati)
- Komentar k Herbersteinovemu delu Ljubemu zanamstvu (Gratae posteritati)
- Majhno, a pomembno ogledalo svojega časa: Herbersteinovo delo Gratae posteritati

dr. Dejan Zadravec

- Rodbina Herberstein in njen najznamenitejši član Žiga baron Herberstein

dr. Polona Vidmar

- Diplomati in njegova imenitna oblačila: ilustracije v Herbersteinovih Gratae posteritati

dr. Jedert Vodopivec Tomažič

- Ptujski Gratae posteritati, 1560: struktura, materiali, poškodbe in posegi

Vsa besedila v študijski izdaji so v slovenskem jeziku, spremne študije imajo angleške povzetke.

Listina o lastništvu

GRATAE POST

*postea offerri, postea enim ex his ingens est confusio, impetu
tunc a turcica fana omnia anni, & Iher Christiano largitur de
episcopo.*

Guilelmus Rex christianus fuit magis castus quam castus fuit hic lau-
dus proinde fideliter in hunc gesturum struas. Deinde exim lita
ei eum anse,

Ita Buda in manu Turce pervenit, in cuius castra ad vestrem Tur-
das postea cum Nicolo Comite de Salinis, & Rege nostro milites, Sa-
perant Meus-veni. Perfidiam ibi barbaro, ne longius hostiliter pro-
grediret. Perfidiam tum multa loca in Hungaria, Austria, & Sic-
ria per que modo referendam erat, infestata, lapsus tamen rudiq; per-
fido Dei nullo evasit,

Anno

AMMO NOS ORATORES TALI VESTE AD
TURCARUM IMPERATOREM MISSI

Faksimile je izšel v bibliofilski izdaji v 100 ročno oštevilčenih izvodih in v kompletu s študijsko izdajo. Komplet je vložen v lično, ročno izdelano šatuljo z modro platneno prevleko.

Iz vsebine:

»Slovensko zgodovinopisje svojega, v Vipavi rojenega in slovensko govorečega, rojaka do danes še ni počastilo na način in na tisti ravni, ki mu, po dosežkih sodeč, pripada.«

Dr. Dejan Zdravec

»Na Žigo Herbersteina kot pisca večina ljudi gleda precej enostransko, saj vedno najprej pomislimo na njegove Moskvske zapiske; ob njih so njegova druga dela dolgo ostajala v ozadju, tudi Gratae posteritati, a povsem neupravičeno, saj je njihova dokumentarna vrednost izjemna za poznavanje zgodovinskega dogajanja prve polovice 16. stoletja.«

Dr. Matej Hriberšek

»Izvod Gratae posteritati, ki ga hrani Knjižnica Ivana Potrča na Ptuj, je bil najkasneje od 19. stoletja v lasti rodbine Herberstein. Pomenljivo je, da so Herbersteini hranili izvod druge latinske izdaje avtobiografije iz leta 1560 in ne prve, ki je bila natisnjena leta 1558, prav tako pri dunajskem tiskarju Rafaelu Hoffhalterju. Prva latinska izdaja je bila skromneje ilustrirana kakor druga, predvsem v njej še ni bilo šestih celopostavnih portretov Žige Herbersteina. Obe izdaji sta pomembni tudi za zgodovino ilustrirane knjige in zgodovino grafičnega oblikovanja.«

Dr. Polona Vidmar

»Poleg koloriranih grafik in velike zgodovinske vrednosti izvoda Gratae posteriti iz leta 1560, ki ga hrani Knjižnica Ivana Potrča Ptuj, je prav preperelost papirja pod in okoli koloriranih grafičnih upodobitev tista, ki narekuje posebno brambo in veliko omejitev pri uporabi. Izkazalo se je, da kljub konservatorsko-restavratorskima posegoma leta 1987 in 2013 stroga omejitev uporabe ni dovolj za obvarovanje pred nadaljnjimi poškodbami, zato je bila odločitev za izdajo faksimila še toliko bolj utemeljena.«

Dr. Jedert Vodopivec Tomažič

Na kratko:

- Ptujski izvod Gratae posteritati je eden redkih ohranjenih koloriranih izvodov na svetu in je še posebej dragocen, ker izhaja iz knjižnice rodbine Herberstein.
- Delo je pomemben prispevek k poznavanju diplomatske in politične zgodovine 16. stoletja.
- Poseben čar dajejo knjigi ročno kolorirane grafike, na katerih so podobe devetih vladarjev tistega časa, Herbersteinov grb (dvakrat) in šest celopostavnih portretov Žige Herbersteina.
- Prvi prevod dela v slovenski jezik je hkrati tudi prvi prevod dela nasploh.
- Obsežna študijska izdaja prinaša nova spoznanja o nastanku in vsebini dela.
- Natančno izdelan faksimile ima vse lastnosti izvornika.

Vsebina kompleta:

- Faksimile Gratae posteritati; 120 strani; 18,7 x 29 cm; ročno oštevilčeni izvodi
- Študijska izdaja Gratae posteritati; 292 strani; 18,7 x 29 cm
- Listina o lastništvu
- Ročno izdelana šatulja, prevlečena z modrim platnom

Biblioilska izdaja v 100 izvodih

ISBN 978-961-93727-0-8 (komplet)

Cena z DDV: 1.320,00 €

Informacije in naročila

Knjižnica Ivana Potrča Ptuj

Prešernova 33–35, 2250 Ptuj
tel. +386 (0)2 771 48 01
kip@knjiznica-ptuj.si

Umetniški kabinet Primož Premzl

Slovenska ulica 8, 2000 Maribor
tel. +386 (0)41 512 878
umetniski.kabinet@t.2-net

Buča, knjigotrštvo

Kolarjeva ulica 47, 1000 Ljubljana
tel. +386 (0)1 230 65 80
buca@siol.net
spletna knjigarna: www.buca.si

Naročilnica

Priimek in ime: _____

Naziv podjetja oz. ustanove: _____

Naslov: _____

Poštna številka in pošta: _____

Naslov zaposlitve: _____

Davčna številka (za pravne osebe): _____

Nepreklicno naročam komplet **Gratae posteritati (Ljubim zanamcem).**

Cena kompleta je 1.320,00 €.

Znesek bom poravnal (označite plačilni pogoji, za katerega ste se odločili):

v enkratnem znesku – velja 10 % popust

v treh zaporednih mesečnih obrokih
(620 € + 400 € + 300 €)

Naročilnico pošljite na naslov:

Knjižnica Ivana Potrča Ptuj
Prešernova 33–35, 2250 Ptuj

ali

Umetniški kabinet Primož Premzl
Slovenska ulica 8, 2000 Maribor

ali

Buča, knjigotrštvo
Kolarjeva ulica 47, 1000 Ljubljana

Kraj in datum: _____

Podpis in žig (za pravne osebe): _____

Ta naročilnica zavezuje naročnika in založbo. Ob nerednem plačevanju mora kupec plačati zakonske zamudne obresti. Za reševanje morebitnih sporov je pristojno stvarno pristojno sodišče na Ptuj.

Gratae posteritati (Ljubemu zanamstvu)

Založila
Knjižnica Ivana Potrča Ptuj,
zanjo
mag. Matjaž Neudauer, direktor.
in
Umetniški kabinet Primož Premzl, Maribor

Besedila zbrala in uredila
Mira Petrovič

Jezikovni pregled
Darja Plajnsšek

Fotografije
Knjižnica Ivana Potrča Ptuj,
Zgodovinski arhiv na Ptujju,
Rado Stropnik in Srđan Mohorič

Oblikovanje
s. kolibri

Naklada
500 izvodov

Ptuj, oktober 2014

Knjižnica Ivana Potrča
Ptuj

Osrednja območna knjižnica

UMETNIŠKI KABINET PRIMOŽ PREMZL

MESTNA OBČINA PTUJ

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO